

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 342.841

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.1.10>

О. М. Бобошко

старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін Криворізького факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

КВАЛІФІКАЦІЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ У СПІВУЧАСТІ

Особливості кваліфікації корупційних злочинів та існування організованої злочинності в Україні – це важливе завдання правоохоронних органів, яке потребує дослідження і вирішення. Відповіді на це завдання слід знаходити в закономірностях і чинниках розвитку корупційних процесів, їх тенденції, в недоліках антикорупційного законодавства та діяльності цілого ряду антикорупційних органів та їх службових осіб.

Злочини у сфері службової діяльності щонайтісніше пов'язані із суто корупційними правопорушеннями і посягають на суспільні відносини, що забезпечують належний порядок використання бюджетних коштів в межах бюджетної системи України, що забезпечують нормальну роботу державних підприємств, установ, організацій і завдають шкоду авторитету та майновим інтересам громадян, що забезпечують нормальну діяльність державного та громадського апарату, а також апарату управління окремих підприємств, установ, організацій.

Слід вважати, що підставою кримінальної відповідальності за корупційний злочин скоєний у простій формі співучасті, як і при вчиненні злочину однією особою, є винне скоєння передбачених кримінальним законом діянь, які містять ознаки певного складу злочину, згідно положень статті 2 КК України, а в разі спільного вчинення злочинних дій декількома особами, то слід застосовувати також статтю 27 Загальної частини КК. Отож склад злочину в діяннях співучасників необхідно встановлювати з використанням цієї статті. Серед корупційних злочинів, вчинених в співучасті, в Кримінальному кодексі України передбачені діяння, за вчинення яких, можуть бути притягнуті працівники та службові особи юридичних осіб приватного права, а також особи, які надають публічні послуги. Спільні дії службових та неслужбових осіб, які виступають пособниками в конкретному корупційному правопорушенні, підпадають під кваліфікуючу ознаку складу злочину «за попередньою змовою групою осіб, або організованою групою осіб».

Корупційне правопорушення може бути скоєне і в стійкій групі, наприклад «Бандитизм» (ст. 257 КК України), «Створення злочинної організації» (ст. 255 КК України), «Сприяння учасникам злочинної організації» (ст. 256 КК України). Але такий вид організованої злочинності не передбачається в кримінальному законодавстві як різновидом корупційної, тому слід мати на увазі, що під час кваліфікації корупційних злочинів співучасть не утворює якихось особливих, інших підстав відповідальності – підставою відповідальності завжди є склад злочину, але вчинюваний в складній формі співучасті.

Ключові слова: корупція, проста форма, складна форма, корупційний злочин, сукупність корупційні схеми, організована злочинність, посадова особа.

Актуальність теми. Кримінальні правопорушення у сфері корупції майже не існують окремо, ізолювано від інших видів злочинної діяльності. Особливості кваліфікації корупційних злочинів

та існування організованої злочинності в Україні – це важливе завдання правоохоронних органів, яке потребує дослідження і вирішення. Відповіді на це завдання слід знаходити в зако-

номірностях і чинниках розвитку корупційних процесів, їх тенденції, в недоліках антикорупційного законодавства та діяльності цілого ряду антикорупційних органів та їх службових осіб.

Основні проблеми під час кваліфікації корупційних злочинів виникають з моменту застосування та тлумачення норм антикорупційного законодавства. Недостатній стан теоретичної розробки проблеми відбивається на формуванні антикорупційної політики, визначенні мети та основних напрямів протидії корупції, практичного здійснення правоохоронної діяльності у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед вітчизняних науковців помітний внесок у вирішення цих проблем зробили Л.В.Багрій-Шахматов, М.І.Бажанов, Ю.В.Баулін, В.В.Голіна, В.С.Зеленський, М.Й.Коржанський, В.О.Навроцький, О.М.Литвак, В.В.Сташиш, С.О.Омельченко, М.І. Мельник, М.І.Хавронюк, В.І.Шакун та інші.

Дані обставини вказують нам на предмет дослідження, що полягає в протидії організованій корупційній злочинності, та застосуванні кримінально-правових норм в процесі кваліфікації корупційних правопорушень.

На кримінально-правових аспектах протидії корупції частіше всього зосереджується увага вчених та практиків, тому досліджуючи її зміст, основний акцент буде зроблено на найбільш небезпечний вид корупційного діяння – кримінальне корупційне правопорушення.

Метою дослідження визначено формулювання пропозицій кримінально-правового характеру, спрямованих на підвищення ефективності правоохоронної діяльності в сфері боротьби з корупційною злочинністю та визначенні видів корупційних правопорушень які вчиняються в формах простої та складної співучасті.

Виклад основного матеріалу. Посилаючись на ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року сказано, що корупція – це використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч.1 ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [4].

Вказаний вище Закон розрізняє два види правопорушення в сфері корупції: корупційне правопорушення і правопорушення пов'язане з корупцією. За вчинення таких правопорушень, поряд з іншими видами відповідальності, може встановлюватися і кримінальна. При цьому одним із різновидів корупційного правопорушення є кримінальне корупційне правопорушення.

На думку М.І. Мельника, залежно від мотивації вчинення, першу групу утворюють корупційні діяння, які мають корисливий характер, оскільки в основі протиправного використання влади чи службового становища лежать корисливі спонукання – головним чином вони спрямовані на задоволення корисливих мотивів [9, с. 113]. Залежно від способу задоволення корисливих мотивів, ці корупційні діяння ,пов'язані з неправомірним отриманням матеріальних благ, заволодінням чужим майном та неправомірним використанням чужого майна.

Другий вид зазначених корупційних діянь, вважає М.І.Мельник, становлять вчинювані особою діяння, сутність яких полягає у використанні службовою особою повноважень для протиправного вилучення із чужої власності майна та повернення його у свою власність (власність третіх осіб) або протиправне заволодіння права на таке майно. Фактично мова йде про викрадення чужого майна з використанням службового становища [9, с. 114].

Таку думку поділяє і автор статті, а також вона чітко відображається в нормах Кримінального кодексу України, де в примітці до ст. 45 КК перелічуються види корупційних правопорушень (191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 366-1,368-369-2 цього Кодексу), що вважаються суто корупційними [2 , 19].

В кримінальному праві правопорушення за рівнем суспільної небезпеки поділяються на злочини і проступки, тому можна виділити такі групи кримінальних корупційних правопорушень:

1) кримінальні злочини і, 2) кримінальні проступки. Такий поділ є прийнятним і з позиції кримінального процесуального права. Зокрема відповідно до положень пп. 4 і 6 ст. 3 розділу «Визначення основних термінів Кодексу і ст. 215 «Досудове розслідування злочинів і кримінальних проступків» КПК України, в яких насамперед йдеться про досудову форму розслідування яку можна визначити критерієм для класифікації; кримінальні корупційні правопорушення, які можна

поділити на два види, про які згадувалося вище: корупційні злочини і корупційні проступки [3].

Але національне кримінальне законодавство майже не згадує термін корупційний проступок, оперуючи лише терміном «злочин», тому на сучасному етапі правоохоронної антикорупційної діяльності згадується лише термін корупційний злочин, корупційна злочинність.

Найчастіше корупційні злочини є тим засобом, за допомогою якого службова особа вчинює інший, більш серйозніший і тяжчий злочин задля досягнення бажаного злочинного результату, втягуючи в корупційні схеми своїх підлеглих чи інших сторонніх осіб.

Злочини у сфері службової діяльності щонайтісніше пов'язані із суто корупційними правопорушеннями і посягають на суспільні відносини, що забезпечують належний порядок використання бюджетних коштів в межах бюджетної системи України, а саме, у встановлених законом розмірах, у відповідності до цільового призначення; що забезпечують нормальну роботу державних підприємств, установ, організацій і завдає шкоду авторитету та майновим інтересам громадян; що забезпечують нормальну діяльність державного та громадського апарату, а також апарату управління окремих підприємств, установ, організацій. Ці діяння належать до так званих загальних видів корупційних злочинів, вчинюваних у сфері службової діяльності.

Відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1, 6].

Ці положення Конституції поширюються на всіх без винятку службових осіб, незалежно від того, чи є вони представниками законодавчої, виконавчої або судової гілок влади, виконують свої обов'язки у державному чи громадському апараті, в органах місцевого самоврядування, або на окремих підприємствах, установах, організаціях. Останні, використовуючи своє службове становище руйнівню впливають на економічні та політичні процеси нашої держави, порушуючи конституційний устрій України. Тому, найбільш небезпечною організованою формою корупційної злочинності в Україні визнається діяльність стійких, системно діючих угруповань мафіозного характеру, з єдиною для їх членів нормою поведінки, плановим характером злочинної діяльності, наявністю матеріальної бази та структурованістю.

Є.К. Марчук вважає, що мафія формується тоді, коли високоорганізовані злочинні об'єднання скуповують підприємства, окремих політиків і навіть цілі політичні партії, приводять «своїх» людей на найвищі пости державної влади, у правоохоронні органи [10, 7].

Так, в даних діях передбачається зрощення мафії з державною владою, шляхом проникнення злочинних елементів в політику та владу, але конкретного корупційного злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України в таких діях не передбачено. В діях організованої корумпованої групи чи організації, на сучасному етапі є корупційна сутність, а ось склад корупційного злочину буде встановлюватися відповідно до норм КК України Особливої частини та її конкретної кримінально-правової норми і Закону України «Про запобігання корупції». Організаторами, підбурювачами, пособниками в корупційних злочинах можуть визнаватись як службові, так і не службові особи. Дії таких співучасників потрібно кваліфікувати за відповідними частинами статей 27 та статті Особливої частини КК.

У ст. 26 КК України вказується на те, що співучастю у злочині визнається умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Слід зазначити, що наявність об'єктивних і суб'єктивних ознак співучасті відмітна вказівка на спільність. Якщо об'єктивні ознаки співучасті – це спільність дій учасників, то суб'єктивні ознаки – це спільність їхнього умислу. При скоєнні злочину групою осіб співучасники можуть розподілити між собою ролі, виконання яких потребує вчинення дій, що можуть виходити за межі об'єктивної сторони складу злочину. Якщо пригадати особливості конструкції деяких видів складів злочинів Особливої частини КК України, то діяння може бути скоєне тільки в групі, наприклад «Бандитизм» (ст. 257 КК України), «Створення злочинної організації» (ст. 255 КК України), «Сприяння учасникам злочинної організації» (ст. 256 КК України). Але такий вид організованої злочинності не передбачається в кримінальному законодавстві як різновидом корупційної, тому слід мати на увазі, що під час кваліфікації корупційних злочинів співучасть не утворює якихось особливих, інших підстав відповідальності – підставою відповідальності завжди є склад злочину, але вчинюваний в складній формі співучасті.

Вчинення корупційного злочину за попередньою змовою групою осіб буде кваліфікуючою ознакою у тому випадку, якщо воно прямо передбачене диспозицією статті Особливої

частини КК України. Серед корупційних злочинів, за вчинення яких можуть бути притягнуті працівники та службові особи юридичних осіб приватного права, а також особи, які надають публічні послуги, за кваліфікуючою ознакою складу злочину «за попередньою змовою групою осіб, або організованою групою осіб».

Такі склади злочинів передбачені ч. 2 ст. 354 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання працівником підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, неправомірної вигоди за вчинення/невчинення певних дій); ч. 3 ст. 368 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; ч. ч. 2, 4 ст. 368-3 КК України (підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми); ч.ч. 2, 4 ст. 368-4 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання особою, яка провадить професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, неправомірної вигоди за вчинення/невчинення певних дій); ч.ч. 3, 4 ст. 369 КК України (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі). Наявність ознаки «за попередньою змовою групою осіб» або «вчиненні організованою групою осіб» робить перелічені склади злочину кваліфікуючими, а також вказує, що ці злочини носять більшу суспільну небезпеку, а відтак за них законом про кримінальну відповідальність передбачено жорсткіше покарання. В інших випадках під час судового розгляду в кримінальному провадженні суд врахує таку форму співучасті при призначенні покарання, як обставину, що обтяжує покарання (пункт 2 частини 1 статті 67 КК України).

Слід вважати, що підставою кримінальної відповідальності за корупційний злочин скоєний у простій формі співучасті, як і при вчиненні злочину однією особою, є винне скоєння передбачених кримінальним законом діянь, які містять ознаки певного складу злочину. Положення статті 2 КК України про підстави кримінальної відповідальності стосується й випадків спільного вчинення злочину декількома особами. Специфічним є лише те, що ознаки складу злочину вказані не в Особливій, а в Загальній частині КК України – ст. 27, яка містить детальну характеристику дій співучасників. Отож склад злочину в діяннях співучасників необхідно встановлювати з використанням цієї статті [6, 117].

Одержання неправомірної вигоди в злочині, передбаченому ст. 368 КК України під час якої дії виконуються службовою особою в інтересах тієї особи, що надає певні кошти, послуги або третіх осіб, під якими розуміються будь-які інші (крім так званого хабародавця) фізичні чи юридичні особи. При чому, корупційний злочин, передбачений ст. 368 КК України, має місце і тоді, коли умови незаконного одержання матеріальних цінностей або послуг хоча спеціально не обумовлювалися, але службова особа усвідомлювала, що їй надають неправомірну вигоду з метою задоволення тих чи інших інтересів сторонніх осіб. Одержання службовою особою незаконної винагороди від підлеглих чи підконтрольних осіб за протегування чи потурання, за вирішення на їх користь питань, що входять до компетенції службової особи, також слід кваліфікувати за ст. 368 КК України. До прикладу, злочин, передбачений частиною 4 статті 368 КК України, є тяжким злочином. Під ознаки цього складу злочину підпадають дії Івана Фіщенка помічника депутата Олександра Юрченка, який 13 вересня 2020 року взяв у третіх осіб перші 13 тисяч з 200 тисяч доларів як неправомірну вигоду за законопроект, пов'язаний з побутовими відходами. Наступного дня, 14 вересня директор НАБУ Артем Ситник повідомив про те, що в цій справі про «хабарництво» фігурують депутати парламенту. 15 вересня Вищий антикорупційний суд Києва заарештував підозрюваного в одержанні неправомірної вигоди службовою особою. Необхідно врахувати, що злочин було скоєно з використанням службових повноважень та спільників [11].

Основний склад прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди містить ознаки, вказані у диспозиції ч. 1 ст. 368 і в ч. 1 ст. 369 (яка передбачає злочин, що утворює необхідну співучасть з аналізованим посяганням) та впливають з положень Загальної частини Кримінального кодексу України.

На думку Кваші О.О., необхідна співучасть – це спільна умисна участь декількох суб'єктів злочину, змова яких є обов'язковою для вчинення певного умисного злочину. Надання-одержання неправомірної вигоди є необхідною співучастю, оскільки ні одержання неправомірної вигоди не можливе без її надання, ні давання такої вигоди не можливе без її одержання. Переважно необхідною співучастю є і провокація підкупу, коли наявна змова, двосторонній суб'єктивний зв'язок між учасниками провокації як обов'язковий елемент спільності. Необхідна

співучасть передбачає вимушеність, неминучість спільності у вчиненні злочинного діяння, без якої таке посягання не може реалізуватися в заподіяній шкоді [8, 76].

В прийнятті пропозиції, обіцянки, або одержання службовою особою неправомірної вигоди, або так само прохання надати таку вигоду для себе чи третіх осіб за вчинення чи не вчинення службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає в інтересах третьої особи, слід встановити вид співучасті та її форми, а саме:

1) в прийнятті пропозиції, обіцянки, або одержання службовою особою неправомірної вигоди, або так само прохання надати таку вигоду для себе чи третіх осіб за вчинення чи не вчинення службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає, в інтересах третьої особи беруть участь декілька суб'єктів цього злочину – службових та не службових осіб;

2) змова між ними досягається або до, чи після надходження пропозиції хоча до однієї із службових осіб, але до вчинення дій, спрямованих на фактичне прийнятті пропозиції, обіцянки, або одержання службовою особою неправомірної вигоди, або так само прохання надати таку вигоду для себе чи третіх осіб за вчинення чи не вчинення службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає, в інтересах третьої особи;

3) корупційним злочином, вчиненим групою осіб буде вважатися не залежно від того, як були розподілені ролі між співучасниками, і яку конкретну роль виконував кожний із них; чи лише один із суб'єктів повинен був виконати на користь третьої особи певну дію; один, або декілька, або всі приймали пропозиції, обіцянки, або одержання неправомірної вигоди та чи усвідомлювала особа, яка вносила пропозицію, обіцяла або надавала неправомірну вигоду;

4) корупційний злочин вважається закінченим із моменту прийняття прийнятті пропозиції, обіцянки, або одержання службовою особою неправомірної вигоди, або так само прохання надати таку вигоду для себе чи третіх осіб за вчинення чи не вчинення службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає, в інтересах третьої особи.

За встановленими ознаками корупційного діяння прийняття пропозиції, обіцянки, або одержання службовою особою неправомірної вигоди, або так само прохання надати таку вигоду для себе чи третіх осіб, за вчинення чи

не вчинення службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає в інтересах третьої особи, дії службових осіб за ознаками простої форми співучасті слід кваліфікувати за ст.368 КК, а дії осіб, які пропонують, обіцяють службовій особі надати неправомірну вигоду, нестимуть кримінальну відповідальність за ст. 369 КК України. Така ж кваліфікація передбачена і у випадку коли службова особа одержала «хабар» без попередньої змови з іншою службовою особою, а після цього передала їй частину його, дії такої особи не можуть кваліфікуватися за ознакою вчинення корупційного злочину, вчиненого у співучасті та будуть оцінюватися як сукупність злочинів, передбачених статтями 368 і 369 КК України. Одержання «хабара» організованою групою службових осіб передбачає встановлення ознак такої групи, передбачених в ч. 3 ст. 28 КК. Якщо неправомірною вигодою була отримана службовими особами – учасниками злочинної організації, то вчинене діяння слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 255 КК, а якщо такою організацією було отримано предмет злочину, передбачений ст. 368 КК в особливо великому розмірі, вчинене слід кваліфікувати за сукупністю злочинів за ч. 1 ст. 255 та ч. 4 ст. 368 КК.

В Постанові Пленуму Верховного Суду від 23 грудня 2005 року № 13 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» вказується на те, що суди мають ретельно з'ясувати характер дій тих осіб, котрих органи досудового слідства визнали організаторами злочинної діяльності стійких об'єднань чи вчинення конкретних злочинів у простих формах співучасті, оскільки, як правило, такі особи є найбільш небезпечними суб'єктами організованої злочинної діяльності. При з'ясуванні змісту ознак, за якими особа може бути визнана організатором вчинення злочину (злочинів) у простих формах співучасті, потрібно виходити з того, що дії організаційного характеру полягають в об'єднанні дій інших співучасників і спрямуванні їх на вчинення одного чи декількох злочинів або в координації поведінки цих осіб [5].

В.Навроцький вважає, що як різновид організованої корупційної злочинності є існування поширених корупційних схем, які полягають у «відкаті» – сприянні «хабарником» у здійсненні розкрадання чужого майна (надання переваги на тендерах, укладання господарських договорів за завищеними цінами та отримання службовою особою частини безпідставно отриманих коштів як «вигоди») чи отриманні його як

субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів, пільг по податках (дій, передбачених ст. 222) з наступним отриманням неправомірної вигоди за рахунок отриманих фінансових ресурсів [7, 138].

В разі створення різноманітних корупційних схем, в яких службові особи виступають пособниками у заволодінні фінансовими ресурсами з вилученням майна із державних та комунальних підприємств, фондів і переміщенням їх на рахунки осіб, які відповідають за такі фінанси, а згодом кошти повертаються до службової особи, як плата за сприяння, то у такому разі скоєне слід кваліфікувати за відповідною частиною статті 368 та за співучастю у скоєнні шахрайства, присвоєння та розтрата майна ввіреного особі або шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 190, ст. 191 та ст. 222 КК України). Або службова особа може бути учасником злочинної організації, і здійснює розкрадання або заволодіння чужим майном чи фінансовими ресурсами, використовуючи при цьому своє службове становище, то, в такому випадку вона нести кримінальну відповідальність за сукупністю злочинів, передбачених відповідними частинами статей 191 або 222 та ст. 368, а також ще й за ст. 255 КК. Тобто вчиняються різні дії, передбачені різними статтями Особливої частини КК України, по відношенню до різних безпосередніх об'єктів посягання, тому така кваліфікація буде здійснюватися на підставі принципу повноти кримінально – правової кваліфікації.

Так, 19 травня 2022 року колегія суддів Вищого антикорупційного призначила покарання у вигляді позбавлення волі строком на 11 років виконавцю обов'язків директора Державного підприємства «Дирекція з будівництва та управління національного проекту «Повітряний експрес» та інших інфраструктурних об'єктів Київського регіону. Директору приватного товариства суд призначив покарання у виді позбавлення волі строком на 10 років та 6 місяців. Обвинувачених також позбавлено права обіймати посади на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форми власності, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій на 3 роки, з конфіскацією всього належного їм на праві власності майна. Вказаних осіб визнано винуватими у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 191 та ч. 2 ст. 364 КК України. Так, обвинуваченим інкриміновано заволодіння та розтрату коштів ДП «Нацпроект «Повітряний експрес»

у сумі 116 млн. гривень, отриманих державою за кредитним договором від Експортно-імпортного банку Китаю для будівництва залізничного пасажирського сполучення між міжнародним аеропортом «Бориспіль» та м. Київ та зловживання владою, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, такі які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподаткований мінімум доходів громадян [12].

Таким чином, під час кваліфікації корупційних злочинів, вчинених в співучасті слід з'ясувати зміст ознак, за якими особа може бути визнана організатором вчинення корупційного злочину. У простих формах співучасті, потрібно виходити з того, що дії організаційного характеру полягають в об'єднанні дій інших співучасників і спрямуванні їх на вчинення одного чи декількох злочинів або в координації поведінки цих осіб.

Організація вчинення корупційного злочину може полягати в залученні співучасників усіх видів (виконавців, пособників, підбурювачів, інших організаторів) або лише одного з них (наприклад, виконавців) і здійснюватись у формі наказу, угоди, прохання, підкупу, доручення, замовлення тощо. Мета зберегти єдність співучасників для подальшої злочинної діяльності при цьому не ставиться. Керування підготовкою злочину виявляється у спрямуванні дій виконавця, пособника, підбурювача на готування до одного чи декількох злочинів, а саме на: замовлення злочину; підшукування або пристосування засобів чи знарядь його вчинення; залучення співучасників. Керування вчиненням корупційного злочину передбачає спрямування зусиль інших співучасників на безпосереднє виконання діянь, що становлять об'єктивну сторону складу злочину (діяння виконавця), або на забезпечення такого виконання (діяння пособника та підбурювача). Воно може полягати в інструктуванні учасників злочину щодо виконання тих чи інших діянь, які становлять об'єктивну сторону складу злочину, або щодо забезпечення їх виконання, у координації злочинних дій співучасників (розставлення останніх на місці злочину, визначення послідовності їх дій, налагодження зв'язку між ними), у забезпеченні прикриття цих дій тощо.

Висновки. Дії організатора злочину (злочинів) при простій формі співучасті належить кваліфікувати за статтею Особливої частини КК, якою передбачено відповідальність за вчинений злочин, із посиланням на ч. 3 ст. 27 КК, а якщо він був одним із виконавців діянь, що

становлять об'єктивну сторону складу цього злочину, – без посилання на зазначену норму. Якщо ж особа брала участь у вчиненні одного злочину як організатор, а іншого – як виконавець, пособник чи підбурювач, її дії в кожному випадку мають кваліфікуватися самостійно.

«Бандитизм» (ст. 257 КК України), «Створення злочинної організації» (ст. 255 КК України), «Сприяння учасникам злочинної організації» (ст. 256 КК України), такий вид організованої злочинності не передбачається в кримінальному законодавстві як різновидом корупційної, тому слід мати на увазі, що під час кваліфікації корупційних злочинів співучасть не утворює якихось особливих, інших підстав відповідальності – підставою відповідальності завжди є склад злочину, але вчинюваний в складній формі співучасті. Зрощення мафії з державною владою, шляхом проникнення злочинних елементів в політику та владу, такі діяння повинні бути криміналізовані в конкретний корупційний злочин. В діях організованої корумпованої групи чи організації, на сучасному етапі є корупційна сутність, а ось склад корупційного злочину буде встановлюватися відповідно до норм КК України Особливої частини та її конкретної кримінально-правової норми і Закону України «Про запобігання корупції».

Список використаної літератури:

1. Конституція України: станом на 1 вересня 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.
2. Кримінальний кодекс України: чине законодавство із змінами та допов. на 17 серпня 2020 року: Офіц. Текст. Київ : Алерта, 2020. 224 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: зі змінами та доповненнями станом на 20.05.22 р. К. : Паливода А.В. 2022. 420 с. (Кодекси України).
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст. 2056).
5. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчиненні стійкими злочинними об'єднаннями. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text> (дата звернення 02.06.2022).
6. Кузнецов В.В Теорія кваліфікації злочинів: Підручник / В.В. Кузнецов, А.В. Савченко: За заг. ред. професорів Є.М. Моїсеєва та О.М. Джужи, наук. Ред. к.ю.н. , доц. І.А. Вартилицька. К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2006. 300 с.
7. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / Дудоров О.О., Житний О.О., Задоя К.П. [та ін.]; за ред. М.І. Хавронюка. Київ : Москаленко О.М., 2019. 463 с.
8. Кваша О.О Особливий випадок співучасті. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2013. 560 с.
9. Мельник М.І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції, та наслідки, заходи протидії). Монографія. К. : Юридична думка, 2004. 400 с.
10. Марчук Є.В. В Україні два суспільства: тіньове, процвітаюче – для вибраних, жорстке і злиденне – для решти народу / Є.В. Марчук // Інформаційний бюлетень. 1999. 15 жовтня. С. 7–10. 205.
11. ВАКС розпочав засідання у справі нардепа Юрченка. Слово і діло: Аналітичний портал: веб-сайт. URL: <https://www.slovoidilo.ua> > va
12. Суд оголосив вирок у справі щодо розкрадання 116 мільйонів нацпроекту «Повітряний експрес»: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3487203-sud-ogolosiv-viroku-spravi-sodo-rozkradanna-116-miljoniv-nacproektu-povitranij-ekspress.html>

Boboshko O. M. Qualification of corruption offenses committed in complicity

Features of the qualification of corruption offences and the existence of organized crime in Ukraine is an important task of law enforcement agencies that needs to be investigated and addressed. The answers to this problem should be found in the patterns and development factors of corruption processes, their tendencies, in the shortcomings of anti-corruption legislation and the activities of a number of anti-corruption bodies and their officials.

Crimes committed by personnel on duty are most closely connected with purely corruption offenses and encroach on public relations, which provide proper use of budget funds within the budget system of Ukraine, provide normal operation of state enterprises, institutions, organizations and harm the authority and property interests of citizens and normal operation of the state and public apparatus, as well as the management of individual enterprises, institutions, organizations.

It should be considered that the basis of criminal liability for a corruption offence committed in a simple form of complicity, as in the commission of a crime by one person, is the commission of criminal acts containing signs of a crime, according to Article 2 of the Criminal Code, and in the case of joint committing criminal acts by several persons, Article 27 of the General Part of the Criminal Code

should also be applied. Therefore, the composition of the crime in the actions of the accomplices must be established using this article. Among the corruption crimes committed in complicity, the Criminal Code of Ukraine provides for acts for which employees and officials of legal entities of private law, as well as persons providing public services may be involved. Joint actions of officials and non-officials who act as accomplices in a specific corruption offense are subject to the qualification of a crime «by prior conspiracy by a group of persons or an organized group of persons».

A corruption offense can also be committed in a stable group, such as «Banditry» (Article 257 of the Criminal Code of Ukraine), «Creation of a criminal organization» (Article 255 of the Criminal Code of Ukraine), «Assistance to members of a criminal organization» (Article 256 of the Criminal Code of Ukraine). But this type of organized crime is not provided in criminal law as a kind of corruption, so it should be borne in mind that during the qualification of corruption crimes complicity does not form any special, other grounds of responsibility – the basis of responsibility is always a crime, but committed in a complex form of complicity.

Key words: *corruption, forms of complicity (simple form, complex form), corruption offence, multiple offences, corruption schemes, organized crime, public official.*